

ДОПУНСКИ ПРОТОКОЛ

УЗ ЖЕНЕВСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ ОД 12. АВГУСТА 1949. ГОДИНЕ О ЗАШТИТИ ЖРТАВА НЕМЕЂУНАРОДНИХ ОРУЖАНИХ СУКОБА

(ПРОТОКОЛ II)

ПРЕАМБУЛА

Високе стране уговорнице,

подсећајући да хуманитарни принципи садржани у члану 3, који је заједнички за Женевске конвенције од 12. августа 1949. године, представљају основу поштовања човекове личности у случајевима оружаног сукоба који није међународног карактера,

подсећајући, надаље, да међународни инструменти који се односе на права човека обезбеђују основну заштиту човекове личности,

истићући потребу да се обезбеди боља заштита жртава ових оружаных сукоба,

подсећајући да, у случајевима који нису обухваћени важећим правом, човекова личност остаје под заштитом принципа хуманости и захтева јавне савести,

сагласиле су се о следећем:

ДЕО I

ДОМАШАЈ ОВОГ ПРОТОКОЛА

Члан 1.

Материјално поље примене

1. Овај протокол којим се развија и допуњује члан 3. који је заједнички за Женевске конвенције од 12. августа 1949. године, не мењајући његове постојеће услове за примену, примењиваће се на све оружане сукобе који нису обухваћени чланом 1. Допунског протокола уз Женевске конвенције од 12. августа 1949. године о заштити жртава међународних оружаных сукоба (Протокол I) који се одвијају на територији високе стране уговорнице између њених оружаных снага и отпадничких оружаных снага или других организованих наоружаних група које, под одговорном командом, врше такву контролу над делом њене територије која им омогућује да воде непрекидне и усмерене војне операције и да примењују овај протокол.

2. Овај протокол се неће примењивати на ситуације унутрашњих немира и затегнутости, као што су побуне, изоловани и спорадични акти насиља и остали акти сличне природе, јер то нису оружани сукоби.

Члан 2.

Лично поље примене

1. Овај протокол ће се примењивати без икакве дискриминације засноване на раси, боји коже, полу, језику, вери или убеђењу, политичком или другом мишљењу, националном или социјалном пореклу, богатству, рођењу или другом статусу или на било ком другом сличном критеријуму (у даљем тексту: дискриминација) на сва лица која су погођена оружаным сукобом како је дефинисано у члану 1.

2. На крају оружаног сукоба, сва лица која су била лишена слободе или чија је слобода била ограничена из разлога у вези с таквим сукобом, као и лица која су лишена слободе или чија је слобода ограничена после сукоба из тих разлога, уживаће заштиту сходно чл. 5. и 6. до краја таквог лишавања или ограничења слободе.

Члан 3.

Неинтервенција

1. Не може се позивати ни на једну одредбу из овог протокола да би се угрозио суверенитет државе или одговорност владе да свим законитим средствима одржава или поново успостави закон и ред у држави или да брани национално јединство и територијални интегритет државе.

2. Не може се позивати ни на једну одредбу из овог протокола као оправдање за интервенцију директну или индиректну, из било ког разлога у оружани сукоб или унутрашње или спољне послове високе стране уговорнице на чијој је територији дошло до тог сукоба.

ДЕО II

ХУМАНИ ПОСТУПАК

Члан 4.

Основне гаранције

1. Сва лица која не узимају директно учешће или која су престала да учествују у непријатељствима, без обзира на то да ли је њихова слобода била ограничена или не, имају право да њихова личност, част и убеђење и верско убеђење буду поштовани. Она ће у свим приликама бити хумано третирана, без икакве дискриминације. Забрањено је наређивати да не сме бити преживелих.

2. Не дирајући у начелни карактер напред наведених одредаба, следећа дела против лица поменутих у ставу 1. јесу и остају забрањена у свако доба и на сваком месту:

(а) насиље над животом, здрављем и физичким или менталним благостањем људи, нарочито убиство и окрутно поступање као што су мучење, сакаћење или било који облик телесне казне;

(б) колективне казне;

(ц) узимање талаца;

(д) акти тероризма;

(е) вређање људског достојанства, нарочито понижавајући и деградирајући поступак, силовање, принудна проституција и сваки облик недоличног напада;

(ф) ропство и трговина робљем у свим облицима;

(г) пљачка;

(х) претње извршењем било ког од горе поменутих дела.

3. Деци ће бити пружена нега и помоћ која им је потребна, а нарочито:

(а) биће им обезбеђено васпитање, укључујући верско и морално васпитање, придржавајући се жеља њихових родитеља или, у случају одсутности родитеља, лица која су одговорна за бригу о деци;

(б) предузеће се сви одговарајући кораци да би се олакшало поновно окупљање породица које су биле привремено раздвојене;

(ц) деца која нису навршила 15 година живота неће бити регрутована у оружане снаге или групе, нити ће им се дозволити да учествују у непријатељствима;

(д) посебна заштита која се предвиђа овим чланом за децу која нису навршила 15 година живота примењиваће се на њих и ако узму директног учешћа у непријатељствима, упркос одредбама подстава (ц), кад су заробљена;

(е) предузеће се мере, ако буде потребно, и кад год је могуће с пристанком њихових родитеља или лица која су по закону или обичају првенствено одговорна за бригу о њима, да се деца привремено склоне из подручја у коме су избила непријатељства у безбедније подручје унутар земље, и обезбедиће се да децу прате лица која су одговорна за њихову безбедност и благостање.

Члан 5.

Лица чија је слобода била ограничена

1. Поред одредаба из члана 4, следеће одредбе ће се поштовати као минимум у односу на лица која су лишена слободе из разлога у вези с оружаном сукобом, било да су интернирана или притворена:

(а) рањеници и болесници третираће се у складу са чланом 7;

(б) лица о којима се говори у овом ставу биће, у истом обиму као и локално цивилно становништво, снабдевана храном и водом за пиће, а биће заштићена у здравственом и хигијенском погледу и против суровости климе и опасности од оружаног сукоба;

(ц) биће им дозвољено да примају индивидуалну или колективну помоћ;

(д) биће им дозвољено да врше своје верске обреде и, ако захтевају и ако буде подесно, да примају духовну помоћ од лица као што су капелани који врше верске функције;

(е) она ће, ако буду натерана да раде, уживати сличне радне услове и обезбеђење какво има локално цивилно становништво.

2. Они који су одговорни за интернирање или притварање лица поменутих у ставу 1. поштоваће, у границама својих могућности, следеће одредбе које се односе на таква лица:

(а) изузев када су мушкарци и жене из једне породице смештени заједно, жене ће бити држане у одвојеним одељењима од одељења за мушкарце и биће под непосредним надзором жена;

(б) њима ће бити дозвољено да шаљу и примају писма и карте чији број могу ограничити надлежне власти уколико сматрају да је то потребно;

(ц) места за интернирање и притвор неће се налазити близу борбене зоне. Лица о којима се говори у ставу 1. биће евакуисана кад места где су она интернирана или притворена постану посебно изложена опасности од оружаног сукоба, уколико се њихова евакуација може извршити под релативно безбедним условима;

(д) она ће моћи да користе лекарски преглед;

(е) њихово физичко или ментално здравље и интегритет неће бити угрожени никаквим неоправданим чином или пропустом. Сходно томе, забрањено је подвргавати лица поменута у овом члану било каквом медицинском поступку који не захтева њихово здравствено стање и који није у складу с опште прихваћеним медицинским стандардима који се примењују на слободне људе под сличним медицинским околностима.

3. Лица која нису обухваћена ставом 1, али чија је слобода била ограничена на било који начин у вези с оружаном сукобом биће третирана на хуман начин, у складу са чланом 4. и ст. 1.(а), (ц) и (д) и 2. (б) овог члана.

4. Уколико се донесе одлука да се ослободе лица која су лишена слободе, они који донесу такву одлуку предузеће потребне мере да осигурају њихову безбедност.

Члан 6.

Кривично гоњење

1. Овај члан се примењује на гоњење и кажњавање за кривична дела у вези с оружаном сукобом.

2. Изрицање било какве пресуде и извршење било какве казне над лицем за које се утврди да је криво за повреду може се извршити само по пресуди коју је изрекао суд који пружа основне гаранције о независности и непристрасности. Нарочито:

(а) поступак ће обезбедити да оптужени буде обавештен без одлагања о детаљима повреде коју је наводно учинио и обезбедиће оптуженом, пре и за време суђења, сва потребна права и средства одбране;

(б) нико не може бити проглашен кривим за повреду изузев на основу личне кривичне одговорности;

(ц) нико неће бити проглашен кривим за било које кривично дело због било које радње или пропусти, који не представљају кривично дело према закону; у моменту учињеног дела не може се изрицати тежа казна од оне која је била применљива у време када је кривично дело било извршено; ако се после извршене повреде законом предвиди лакша казна, кривац ће се тиме користити;

(д) свако ко је оптужен за повреду сматраће се невиним док се не докаже кривица у складу са законом;

(е) свако ко је оптужен за повреду имаће право да му се суди у његовом присуству;

(ф) нико неће бити присиљен да сведочи против себе или да призна кривицу.

3. Лице које је осуђено биће приликом доношења пресуде обавештено о правним и другим лековима и о роковима у којима се може њима користити.

4. Смртна казна се неће изрицати над лицима која нису навршила 18 година у време када је извршена повреда и неће се извршавати над трудницама или мајкама с малом децом.

5. По завршетку непријатељства, власти ће настојати да амнестирају у највећој могућој мери лица која су учествовала у оружаном сукобу или она која су лишена слободе из разлога у вези с оружаном сукобом, било да су интернирана или притворена.

ДЕО III

РАЊЕНИЦИ, БОЛЕСНИЦИ И БРОДОЛОМНИЦИ

Члан 7.

Заштита и нега

1. Сви рањеници, болесници и бродоломници, било да су учествовали у оружаном сукобу или да нису учествовали, биће поштовани и заштићени.
2. У свакој прилици са њима ће се поступати хумано и пружиће им се, у највећој могућој мери и у најкраћем року, медицинска нега и помоћ коју захтева њихово стање. Неће се правити разлика међу њима заснована на било ком другом критеријуму осим на медицинском.

Члан 8.

Проналажење

Кад год прилике дозвољавају, а нарочито после сукоба, предузеће се све могуће мере, без одлагања, у циљу проналажења и прикупљања рањеника, болесника и бродоломника, њихове заштите од пљачке и злостављања, обезбеђења одговарајуће неге за њих, трагања за мртвима, спречавања да мртви буду опљачкани, као и да буду прикладно уклоњени.

Члан 9.

Заштита санитетског и верског особља

1. Санитетско и верско особље ће бити поштовано и заштићено и пружиће му се сва расположива помоћ у вршењу његових дужности. То особље неће бити приморано да извршава дужности које нису у сагласности с његовом хуманитарном мисијом.
2. Од санитетског особља се не може захтевати да у вршењу својих дужности да приоритет било ком лицу осим на основу медицинског критеријума.

Члан 10.

Општа заштита медицинског позива

1. Ни под којим условима нико не може бити кажњен за обављање дужности медицинског карактера које су у складу са медицинском деонтологијом, без обзира на лице које се тиме користи.
2. Лица која су ангажована на медицинским активностима не могу бити присиљена да обављају послове који су у супротности с правилима медицинске деонтологије или другим прописима, нити да се уздржавају од дела која захтевају та правила или прописи који су утврђени у корист рањеника и болесника, или у супротности с овим протоколом.
3. Професионалне обавезе лица која су ангажована на медицинским активностима у погледу информација које могу прибавити о рањеницима и болесницима које лече, биће поштоване под резервом националног закона.
4. Под резервом националног закона, ниједно лице које је ангажовано на медицинским активностима не може бити кажњено ни на који начин због одбијања да да или што не даје информације које се односе на рањенике и болеснике које лечи или које је лечило.

Члан 11.

Заштита санитетских јединица и транспорта

1. Санитетске јединице и транспорти биће поштовани и заштићени у свако доба и неће бити предмет напада.
2. Заштита на коју имају право санитарске јединице и транспорти неће престати уколико нису коришћени за вршење непријатељских аката ван њихове хуманитарне функције. Међутим, заштита може престати тек после опомене којој је, кад год је то погодна, утврђен разумни рок и кад тај рок протекне без дејства.

Члан 12.

Знак распознавања

Санитарско и верско особље и санитарске јединице носеће под контролом односно надлежне власти знак распознавања Црвеног крста, Црвеног полумесеца или Црвеног лава и сунца на белом пољу и он ће бити истакнут на санитарским транспортима. Знак распознавања ће се поштовати у свим приликама и неће се користити неправилно.

ДЕО IV

ЦИВИЛНО СТАНОВНИШТВО

Члан 13.

Заштита цивилног становништва

1. Цивилно становништво и појединци цивили угрожавају општу заштиту од опасности које проистичу из војних операција. Да би се спровела та заштита, следећа правила биће поштована у свакој прилици.
2. Цивилно становништво и појединци цивили неће бити предмет напада. Забрањени су акти или претње насиљем, чији је главни циљ да шире страх међу цивилним становништвом.
3. Цивили ће уживати заштиту предвиђену овим делом, уколико не узимају и за време док не узимају директно учешће у непријатељствима.

Члан 14.

Заштита објеката неопходних да би цивилно становништво преживело

Забрањено је изнуривање становништва глађу као метод ратовања. У том смислу забрањено је напасти, уништити, уклонити или учинити некорисним објекте неопходне да би цивилно становништво преживело, као што су намирнице, пољопривредне области за производњу хране, жетва, жива стока, инсталације за воду за пиће и резерве и постројења за наводњавање.

Члан 15.

Заштита грађевина и инсталација које садрже опасне силе

Грађевине или инсталације које садрже опасне силе, тј. бране, насипи и нуклеарне електричне централе не смеју бити објекти напада, чак ни ако су то војни објекти, уколико такав напад може проузроковати ослобађање опасних сила, па, према томе, и велике губитке међу цивилним становништвом.

Члан 16.

Заштита културних објеката и храмова

Не дирајући у одредбе Хашке конвенције за заштиту културних добара у случају оружаног сукоба од 14. маја 1954. године, забрањено је вршити било какве непријатељске акте уперене против историјских споменика, уметничких дела или храмова који представљају културно или духовно наслеђе народа, као и користити их за подршку војних акција.

Члан 17.

Забрана принудног премештања цивила

1. Не може бити наређено премештање цивилног становништва из разлога у вези са сукобом уколико то не захтевају разлози безбедности тог становништва или императивни војни разлози. Уколико премештање мора да се изврши, предузеће се све могуће мере како би цивилно становништво могло бити прихваћено под задовољавајућим условима смештаја, хигијене и заштите здравља, безбедности и исхране.

2. Цивили не смеју бити присиљени да напусте своју територију из разлога који су у вези са сукобом.

Члан 18.

Друштва за помоћ и акције помоћи

1. Друштва за помоћ која се налазе на територији високе стране уговорнице, као што су организације Црвеног крста (Црвеног полумесеца, Црвеног лава и сунца) могу понудити помоћ за извршење својих традиционалних функција у вези са жртвама оружаног сукоба. Цивилно становништво може, чак и на своју иницијативу, понудити да сакупља и негује рањенике, болеснике и бродоломнике.

2. Ако је цивилно становништво изложено неоправданим питањима због несташнице ствари неопходних за живот као што су храна и лекови, предузеће се акције помоћи за цивилно становништво које су искључиво хуманитарног и непристрасног карактера и које се спроводе без дискриминације, под условом добијања сагласности од високе стране уговорнице која је у питању.

ДЕО V

ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 19.

Упознавање с Протоколом

Упознавање с протоколом вршиће се на што је могуће широј основи.

Члан 20.

Овај протокол биће отворен за потписивање странама учесницама у Конвенцијама шест месеци након потписивања Завршног акта, и остаје отворен у ту сврху 12 месеци.

Члан 21.

Ратификација

Овај протокол биће ратификован што је могуће пре. Ратификациони инструменти биће депоновани код Швајцарског федералног већа, које је депозитар Конвенција.

Члан 22.

Приступање

Овај протокол биће отворен за приступање свакој страни чланици Конвенција која га није потписала. Инструменти о приступању биће депоновани код депозитара.

Члан 23.

Ступање на снагу

1. Овај протокол ступа на снагу шест месеци после депоновања два инструмента о ратификацији или приступању.
2. За сваку страну која је чланица Конвенција и која после тога ратификује овај протокол или му приступи, Протокол ступа на снагу шест месеци после депоновања инструмента о ратификацији или приступању те стране.

Члан 24.

Амандман

1. Свака висока страна уговорница може предложити амандмане на овај протокол. Текст сваког предложеног амандмана доставља се депозитару који ће одлучити, после консултације са свим високим странама уговорницама и Међународним комитетом Црвеног крста, да ли треба сазвати конференцију ради разматрања предложеног амандмана.
2. Депозитар ће позвати на ту конференцију све високе стране уговорнице и стране чланице Конвенција, било да су или да нису потписнице овог протокола.

Члан 25.

Отказивање

1. У случају да нека висока страна уговорница откаже овај протокол, отказ ступа на снагу тек шест месеци после пријема инструмента о отказивању. Ако је, међутим, по истеку шест месеци страна која даје отказ ангажована у ситуацији наведеној у члану 1, отказ неће имати дејства пре завршетка оружаног сукоба. Међутим, лица која су била лишена слободе, или чија је слобода била ограничена из разлога у вези са сукобом и даље ће се користити одредбама из овог протокола све до свог коначног ослобођења.
2. Отказ се саопштава писменим путем депозитару, који ће га проследити свим високим странама уговорницама.

Члан 26.

Саопштења

Депозитар обавештава високе стране уговорнице и стране чланице Конвенција, било да су или да нису потписнице овог протокола, о:

- (а) потписима стављеним на овај протокол и о депоновању инструмента о ратификацији и приступању сходно чл. 21. и 22;

(б) датум ступања овог протокола на снагу у складу са чланом 23; и

(ц) саопштењима и изјавама примљеним у складу са чланом 24.

Члан 27.

Регистрација

1. После ступања на снагу, депозитар прослеђује овај протокол Секретаријату Уједињених нација ради регистравања и објављивања у складу са чланом 102. Повеље Уједињених нација.

2. Депозитар такође обавештава Секретаријат Уједињених нација о свим ратификацијама и приступањима које је примио у вези с овим протоколом.

Члан 28.

Веродостојност текстова

Оригинал овог протокола, чији су текстови на арапском, кинеском, енглеском, француском, руском и шпанском језику подједнако веродостојни, депонује се код депозитара који оверене примерке Протокола доставља свим странама чланицама Конвенција.